

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 196/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **DEBUT s. r. o.**, Cintorínska 2, Šamorín, IČO 31 393 667, zastúpenej JUDr. Helenou Bognerovou, advokátkou, Vajanského 8, Trenčín, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 26C/11/2007 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 224/2012-32 z 22. augusta 2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 26C/11/2007 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 224/2012-32 z 22. augusta 2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Mestskému súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 26C/11/2007 **priказuje** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie **3 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 196/2023-13 zo 14. apríla 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v časti namietajúcej porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 26C/11/2007 (ďalej aj „napadnuté konanie“) v období po právoplatnosti nálezov ústavného súdu č. k. I. ÚS 224/2012-32 z 22. augusta 2012. Sťažovateľka žiada o priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 10 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. V napadnutom konaní, ktoré začalo na okresnom súde 28. mája 2007 podaním žaloby, sa sťažovateľka domáha proti mestu Bratislava (ďalej len „žalovaný“) zaplata nákladov, ktoré je nájomca oprávnený požadovať po skončení nájmu, v sume 7 967 944 Sk (264 487,29 eur). Okresný súd rozsudkom z 29. júna 2012 žalobu zamietol, Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) však na odvolanie sťažovateľky uznesením z 23. novembra 2012 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že znaleckým dokazovaním je potrebné zistiť, o čo sa v dôsledku prác vykonaných sťažovateľkou zvýšila hodnota nehnuteľnosti (Amfiteátra na Búdkovej ceste v Bratislave). Teda nárok žalobcu bude predstavovať zhodnotenie nehnuteľnosti oproti stavu, v akom bola pri uzavretí nájmovej zmluvy. Ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 224/2012-32 z 22. augusta 2012 vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov postupom okresného súdu v napadnutom konaní a priznal jej primerané finančné zadostučinenie 1 500 eur.

III.

Argumentácia sťažovateľky

3. Podľa sťažovateľky prerokovávanú vec možno charakterizovať ako zložitú a náročnú vzhľadom na to, že náklady na nehnuteľnosť žalovaného boli vynaložené v rokoch 1995 až 2005, nehnuteľnosť už neexistuje, pretože bola zničená požiarom, a rozhodnutie závisí od vyčíslenia nákladov vynaložených na zhodnotenie nehnuteľnosti, ktoré je v kompetencii súdneho znalca, prípadne znaleckej organizácie. Napriek tomu žiadna zložitost' veci nemôže ospravedlniť 15-ročnú dĺžku súdneho konania.

4. Sťažovateľka k prietahom v konaní ani k dĺžke konania nijako neprispela, naopak, v napadnutom konaní poskytovala potrebnú súčinnosť, dožadovala sa pokračovania v konaní a opakovane predkladala sťažnosti na prietahy v konaní.

5. V súvislosti s procesným postupom konajúceho súdu sťažovateľka poukázala na to, že okresný súd bezprostredne po podaní žaloby riešil 1 265 dní oslobodenie od súdnych poplatkov a vydanie predbežného opatrenia, sporom sa meritórne začal zaoberať až v roku 2011. Prietahy v konaní sa

začali vyskytovať už v roku 2013 a od 9. decembra 2014 do podania ústavnej sťažnosti. Napriek tomu, že od zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu uplynulo desať rokov, okresný súd „*nebol schopný*“ vybrať znalca, ktorý by odpovedal na otázku, ktorá je podstatná pre rozhodnutie. Na prieťahy v napadnutom konaní má vplyv aj tá skutočnosť, že v konaní rozhoduje už štvrtý sudca.

6. Sťažovateľka požaduje aj priznanie finančného zadosťučinenia, ktoré odôvodňuje tým, že nečinnosťou súdu jej bolo znemožnené podnikanie, keďže prišla o značné finančné prostriedky. Nečinnosť súdu predstavuje aj zásah do základných práv a slobôd jej spoločníčky a konateľky [REDAKOVANÉ], najmä s prihliadnutím na jej vysoký vek (84 rokov), ako aj na tú skutočnosť, že do zhodnotenia nehnuteľnosti, ktorá je predmetom sporu, vložila všetky svoje úspory a všetky finančné prostriedky, ktoré získala počas podnikania.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd, zastúpený jeho predsedom, vo svojom vyjadrení konštatoval svoju nečinnosť v napadnutom konaní v období od 29. novembra 2018 do 8. augusta 2019 a od vybavenia poslednej sťažnosti sťažovateľky, t. j. od 3. októbra 2022 do 7. mája 2023. K predĺženiu napadnutého konania prispela skutočnosť, že spis sa v období od 12. novembra 2013 do 20. novembra 2015 nachádzal v znaleckom ústave a v období od 17. januára 2018 do 31. augusta 2018 v znaleckej organizácii. Na predĺženie konania mala vplyv aj epidemiologická situácia, keď súd v dôsledku prijatých opatrení pracoval v obmedzenom režime, a tiež skutočnosť, že súdne oddelenie 3C v období od júla 2022 do decembra 2022 bolo bez zákonného sudcu. V období od 19. januára 2017 do 17. augusta 2017 sa spis nachádzal na krajskom súde z dôvodu rozhodovania o odvolaní žalovaného proti rozhodnutiu o uložení povinnosti zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, preto predĺženie konania z tohto dôvodu nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu. K vzniku prieťahov po vydaní nálezu ústavného súdu v roku 2012 došlo z objektívnych príčin bez subjektívneho zavinenia konajúcich sudcov (vo veci došlo päťkrát k zmene zákonného sudcu, pozn.), a to najmä z dôvodu nadmernej zaťaženia súdneho oddelenia. Nezanedbateľným faktorom vplývajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách (vrátane sudcov), v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeľovaniu spisov a preťažovaniu sudcov. Poukázal na celkovú nepriaznivú situáciu z hľadiska personálneho obsadenia a množstva nevybavených vecí, na ktorú bolo opakovane upozorňované aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky ako ústredný orgán štátnej správy vykonávajúci správu súdov so žiadosťou o riešenie tejto situácie, avšak bezúspešne, z čoho je možné vyvodit' zodpovednosť štátu za túto situáciu, aj za samotné prieťahy v konaní.

8. Zákonný sudca aktuálne konajúci vo veci uviedol, že ide o vec mimoriadne skutkovo a právne náročnú, pretože predmetom konania je úhrada nákladov na revitalizáciu, resp. zhodnotenie prenajatého objektu, pričom prenájom prebiehal od roku 1995 do roku 2005 a krátko po podaní žaloby v roku 2008 došlo k požiaru na nehnuteľnosti, čím sa mimoriadne sťažilo dokazovanie vo veci. Táto skutočnosť je jednou z hlavných príčin dĺžky konania. Žalobkyňa (sťažovateľka, pozn.) opakovane po výzvach súdu upresňovala svoje otázky na znalcov, pričom tieto zmysluplne

sformulovala až v podaní z 26. mája 2021. Od tohto podania prebiehali neúspešné pokusy súdu o komunikáciu s potenciálnymi znaleckými organizáciami, a to Ústavom stavebnej ekonomiky a Ústavom súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. Po oboznámení sa so spisom bolo uznesením z 9. mája 2023 nariadené znalecké dokazovanie.

9. Sťažovateľkou uplatnenú výšku finančného zadost'učinenia okresný súd považuje za neprímeranú. Sťažovateľka priznanie zadost'učinenia v takomto rozsahu nepreukázala žiadnymi výnimočnými okolnosťami, tieto ani netvrdila. Konečné rozhodnutie ponecháva na zváženie ústavnému súdu.

IV.2. Replika sťažovateľky:

10. Sťažovateľka vo svojej replike konštatovala, že okresný súd jej tvrdenia o zbytočných priet'ahoch v napadnutom konaní nepoprel, preto považuje sťažnosť za oprávnenú. K uvádzaným dôvodom vzniku priet'ahov poukázala na judikatúru ústavného súdu, z ktorej vyplýva, že ani vysoký nápad vecí, ani nedostatočný počet sudcov na tom-ktorom súde nezabavuje súd povinnosti prerokovávať veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezabavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie. Účastník konania nemá možnosť ovplyvňovať počet sudcov ani organizáciu práce na súde. Je zarážajúce, že oddelenie súdu bolo bez zákonného sudcu v období od 7/2022 do 12/2022, napriek tomu sťažnosť sťažovateľky z 19. septembra 2022 bola vyhodnotená ako nedôvodná. Súd nevykonával žiadne opatrenia na zabezpečenie konania bez zbytočných priet'ahov, k porušeniu nášho práva pristupoval formálne, až ľahostajne. Súde de facto nekonal bez zbytočných priet'ahov od 7. mája 2021. Keďže ide o druhú ústavnú sťažnosť v napadnutom konaní, sťažovateľka požaduje aj finančné zadost'učinenie, ktorého výška je vzhľadom na okolnosti sporu primeraná.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

13. Pokiaľ ide o kritérium zložitost' veci, ústavný súd sa stotožnil s názormi okresného súdu a sťažovateľky, že napadnuté konanie je právne a skutkovo zložitú. Predmetom je nárok sťažovateľky podľa § 667 ods. 1 poslednej vety Občianskeho zákonníka na zaplatenie protihodnoty toho, o čo sa zvýšila hodnota veci pri skončení nájmu, t. j. o čo sa v dôsledku prác vykonaných žalobcom zvýšila hodnota nehnuteľnosti (amfiteátra). Na zistenie týchto skutočností je potrebné znalecké dokazovanie, ktoré je mimoriadne komplikované, vyžadujúce si osobitné vedecké posúdenie

z dôvodu, že predmetná nehnuteľnosť už neexistuje (v dôsledku požiaru) a nie je možná jej obhliadka. Súd preto v zmysle § 207 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) uznesením z 9. mája 2023 nariadil znalecké dokazovanie znaleckým ústavom. Ústavný súd však zároveň uvádza, že ani faktickou či právnou zložitou veci nie je možné ospravedlniť neúmernú dĺžku napadnutého konania.

14. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil podstatnú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

15. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, a to v období po právoplatnosti ostatného nálezu ústavného súdu, teda po 3. októbri 2012, a konštatuje, že vzhľadom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania nepovažoval za potrebné podrobne skúmať postup okresného súdu, pretože aj skutkovo či právne náročnejšia občianskoprávna vec nesmie trvať takú dlhú dobu.

16. Ústavný súd konštatuje, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

17. Okresný súd po zrušení rozsudku a vrátení veci odvolacím súdom nariadil 13. augusta 2013 znalecké dokazovanie a v novembri 2013 zaslal spis znalcovi, ten však spis vrátil 20. novembra 2015 súdu, teda po dvoch rokoch, bez vypracovaného znaleckého posudku s tým, že bez požadovaných dokladov nie je možné posudok vypracovať. V roku 2016 sa uskutočnili dve pojednávania (17. júna 2016 a 25. októbra 2016), ostatné z nich bolo odročené pre účely nariadenia ďalšieho znaleckého dokazovania, ktoré súd nariadil až 7. novembra 2017. Poverená znalecká organizácia predložila posudok 31. augusta 2018 so záverom, že na základe doložených dokumentov nie je možné stanoviť hodnotu nákladov na revitalizáciu a obnovu areálu amfiteátra. Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 5. júna 2020 a bolo odročené pre účely doplnenia dokazovania na návrh sťažovateľky – vypracovania dodatku k znaleckému posudku. V novembri 2020 znalecká organizácia oznámila, že nepovažuje za efektívne pokračovať v znaleckom dokazovaní. Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 7. mája 2021, bolo odročené z dôvodu zváženia ďalšieho dokazovania. Uznesením z 9. mája 2023 súd nariadil znalecké dokazovanie a vypracovaním posudku poveril znalecký ústav. Súdom nariadené znalecké dokazovanie tak v doterajšom priebehu konania nevedlo k meritórnemu rozhodnutiu a vec nie je ani po vyše desiatich rokoch od jej vrátenia odvolacím súdom rozhodnutá na prvej inštancii. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že za efektívny postup znalca nesie zodpovednosť súd (II. ÚS 10/2001, IV. ÚS 239/2003).

18. V súvislosti s neefektívnou činnosťou okresného súdu ústavný súd poukazuje najmä na opakované odročovanie súdom nariadených pojednávanií a neaplikovanie ustanovení CSP o sudcovskej koncentrácii konania (§ 153). Ústavný súd dáva do pozornosti § 183 a § 184 CSP, v zmysle ktorých je možné pojednávanie odročiť len z dôležitých dôvodov a na konkrétny termín. Odročovanie na neurčito je zo zákona prakticky vylúčené.

19. Ústavný súd sa nestotožnil s tvrdením okresného súdu, že obdobie, počas ktorého sa spis nachádzal na krajskom súde z dôvodu rozhodovania o odvolaní žalovaného proti rozhodnutiu o uložení povinnosti zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu, keďže odvolací súd rozhodnutie okresného súdu zrušil, teda odvolanie žalovaného bolo podané dôvodne.

20. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, ktorý poukázal na objektívne dôvody – na zmeny zákonného sudcu a na celkovú nepriaznivú personálnu situáciu na okresnom súde, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezbavujú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). V dôsledku nepriaznivej epidemiologickej situácie boli odročené dve pojednávania (nariadené na 20. marec 2020 a 26. február 2021), ktoré sa však uskutočnili o tri mesiace neskôr, čo v kontexte 15 rokov trvajúceho konania predstavuje predĺženie konania len v zanedbateľnej časti. Možno preto konštatovať, že pandémie nemala výraznejší vplyv na predĺženie konania.

21. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

22. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

23. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, prikázal Mestskému súdu Bratislava IV, na ktorý podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prešiel od 1. júna 2023 výkon súdnictva v predmetnej veci z okresného súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu), pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená a v skoršom náleze č. k. I. ÚS 224/2012-32 z 22. augusta 2012 ústavný súd neadresoval okresnému súdu príkaz konať.

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

25. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 10 000 eur z dôvodu, že nečinnosťou súdu jej bolo znemožnené podnikanie, keďže prišla o značné finančné prostriedky.

26. Cieľom primeraného finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

27. S poukazom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania a na konštatovanú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, berúc do úvahy právnu a skutkovú zložitosť veci, ústavný súd považoval priznanie sumy 3 000 eur pre sťažovateľku za primerané finančné zadostučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku nálezu). Ústavný súd nevyhovел časti

sťažnosti, v ktorej sťažovateľka žiadala priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

28. Ústavný súd priznal sťažovateľke podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 442,38 eur (bod 4 výroku nálezu). Sťažovateľka si v ústavnej sťažnosti uplatnila trovy konania v sume 545,02 eur z hodnoty sporu 264 487 eur za jeden úkon právnej služby, ktorý nešpecifikovala. Vo vzťahu k takto uplatnenému nároku ústavný súd konštatuje, že predmet konania pred ústavným súdom (ochrana porušených základných práv a slobôd) nie je oceniteľný v peniazoch (III. ÚS 36/09).

29. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu).

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu